

**Iwona Mandrzejewska-Smól (2010). Edukacyjno-zawodowe wybory młodzieży gimnazjalnej. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, ss. 291.**

Praca *Edukacyjno-zawodowe wybory młodzieży gimnazjalnej* autorstwa Iwony Mandrzejewskiej-Smól wpisuje się w dyskurs na temat genezy oraz trafności decyzji podejmowanych przez młodzież w kontekście planów edukacyjnych i przyszłej kariery zawodowej. Podjęta problematyka zdaje się być aktualna, zwłaszcza jeśli uwzględnimy tempo i skalę przeobrażeń mających miejsce chociażby na współczesnym rynku pracy oraz nieadekwatność wypracowanych rozwiązań względem potrzeb. Na łamach książki prezentowane są cenne badania własne poruszające zarówno kwestie procesu decyzyjnego młodzieży w aspekcie edukacji i zawodu, jak i wątek roli doradcy zawodowego w tymże procesie. Niewątpliwie wartość badań w wymiarze praktycznym zwiększa trafnie dobrana populacja badawcza gimnazjalistów, ponieważ mając na względzie dotychczasowy znikomy dorobek poznawczy na gruncie orientacji i poradnictwa szkolnego oraz zawodowego w tym zakresie, grupa ta zdaje się posiadać nadal status nowego tworu reformy edukacji.

Praca zbudowana jest z trzech rozdziałów. Pierwszy z nich *Kierunki i zakres badań w poradnictwie* stanowi syntetyczne wprowadzenie w podejmowaną problematykę. Autorka prezentuje główne paradygmaty badań w naukach społecznych, a także analizuje istotę, znaczenie i zakres badań w poradnictwie zawodowym. Odwołuje się także do koncepcji wyboru zawodu i rozwoju zawodowego.

Rozdział drugi *Edukacyjno-zawodowe wybory młodzieży gimnazjalnej w ujęciu neopozytywistycznym* odnosi się w swych treściach zarówno do zagadnień teoretycznych, jak i zawiera analizę danych uzyskanych przez autorkę na podstawie przeprowadzonych badań własnych. Na podkreślenie zasługuje szczegółowość poczynionych opracowań teoretycznych, a także kompleksowość zaprezentowanych podejść. Iwona Mandrzejewska-Smól odnosi się do działalności zawodoznawczej w kontekście teorii zawodoznawstwa, wyszczególniając m.in. istotę, zakres i cel zawodoznawstwa, podstawowe formy, metody i środki działalności zawodoznawczej, a także znaczenie szkoły ogólnokształcącej w obszarze działań zawodoznawczych. Podnosi także wątek orientacji i poradnictwa szkolnego oraz zawodowego w kontekście działalności zawodoznawczej, prezentując zarówno wielość pojęć i nazw związanych z omawianym obszarem, jego miejsce w strukturze działań zawodoznawczych, jak i istotę oraz wymiary doradztwa zawodowego. Na szczególną uwagę zasługują poczynione przez autorkę badania własne. Dotyczą one zarówno dalszej drogi edukacyjnej absolwentów gimnazjum, roli i znaczenia działalności zawodoznawczej prowadzonej w szkołach gimnazjalnych, jak i poziomu przygotowania ucznia szkoły gimnazjalnej do wyboru drogi edukacyjno-zawodowej. Podkreślić należy,

że w toku postępowania badawczego przebadano 680 gimnazjalistów – uczniów szkół miejskich, powiatowych i gminnych, a także nauczycieli, wychowawców, pedagogów szkolnych i dyrektorów oraz pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych. Szeroki zakres badań oraz wielowątkowość poruszanych kwestii uniemożliwiają pełną prezentację wyników na łamach niniejszego opracowania. Należy jednak podkreślić kilka fundamentalnych kwestii, które w omawianych badaniach zostały poruszone. Młodzież gimnazjalna deklaruje samodzielność w zakresie podejmowania decyzji edukacyjno-zawodowych lub akcentuje wpływ rodziców na kształt tych postanowień. Rola doradcy zawodowego w tym zakresie jest minimalna. W kontekście braku umiejętności identyfikacji własnych uzdolnień jawić się może jednak obawa o stopień adekwatności tych planów w perspektywie rynku pracy. Podobne obawy zdają się towarzyszyć pracownikom gimnazjów, którzy wyrażają potrzebę zatrudnienia w ich szkole doradcy zawodowego.

Badania zostały przeprowadzone w latach 2002-2004. Interesujących konkluzji mogłoby dostarczyć ponowne przeprowadzenie badań o identycznym profilu w aktualnych realiach, zwłaszcza jeśli uwzględnimy gwałtowne tempo przemian społeczno-cywilizacyjnych, na które powołuje się autorka.

Rozdział trzeci *Edukacyjno-zawodowe wybory gimnazjalistów – ku humanistycznej analizie uzyskanych wyników* dostarcza interesujących refleksji w zakresie postrzegania przez młodzież gimnazjalną własnej przyszłości zawodowej. Za interesujące należy uznać spostrzeżenia I. Mandrzejewskiej-Smół, że sytuację każdej z osób, tworzących populację badawczą, można rozpatrywać w kategorii trudnej. Gimnazjaliści odsuwający w czasie decyzję o dalszej drodze kształcenia i wyborze zawodu nieświadomie redukują swoją szansę na pełne zweryfikowanie słuszności ostatecznie podjętego rozstrzygnięcia. Osoby, które decyzję taką podjęły odpowiednio wcześniej, zmagają się chociażby z wątpliwościami dotyczącymi możliwości uzyskania zatrudnienia w wybranym zawodzie po ukończeniu edukacji. Na uwagę zasługuje fakt, że autorka w czynionych analizach nie ogranicza się jedynie do sytuacji gimnazjalistów, ale koncentruje się także na osobie doradcy zawodowego, albowiem ulegający stałym przeobrażeniom rynek edukacyjno-zawodowy w nim także może rodzić poczucie bezradności, zwłaszcza w kontekście permanentnego dezaktualizowania się treści udzielonego wsparcia względem realiów rynku pracy.

Za interesujący, przede wszystkim w perspektywie teoretycznej, należy uznać fakt zaprezentowania przez I. Mandrzejewską-Smół analizowanych treści w dwóch odmiennych paradygmatach badawczych: neopozytywistycznym i humanistycznym. Zabieg ten niewątpliwie wzbogaca naukowy wymiar interpretacji i stać się może przesłanką do podjęcia refleksji w nowej perspektywie. Szczegółowość poczynionych analiz teoretycznych skłania do polecenia książki studentom m.in. specjalności doradztwo zawodowe, doradztwo personalne, pedagogika pracy i andragogika, jako syntetyczne i bogate, a zarazem porządkujące wiedzę źródło informacji o wielości podejść definicyjnych i interpretacyjnych spotykanych na gruncie zawodoznawstwa oraz orientacji i poradnictwa zawodowego. Mając na względzie wielowątkowość przeprowadzonych badań, ich praktyczny wymiar, a także zróżnicowanie populacji biorącej w nich udział, książka zasługuje na uwagę zarówno doradców zawodowych i pedagogów zatrudnionych m.in. w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, poradniach psychologiczno-pedagogicznych, Centrach Informacji i Planowania Kariery Zawodo-

wej, Ochotniczych Hufcach Pracy, urzędach pracy, jak i osób przygotowujących się do podjęcia zatrudnienia w tych instytucjach. Sadzę, że z rozdziałami empirycznymi recenzowanego opracowania powinni zapoznać się także decydenci, którzy odkładają w czasie podjęcie rozstrzygnięć, będących odpowiedzią na głosy m.in. środowiska naukowego w sprawie konieczności wprowadzenia zmian w obowiązującym systemie wspierania młodzieży w podejmowaniu decyzji edukacyjno-zawodowych.

Katarzyna Ludwikowska